

"Laata ak Apre"™ këyit u liggeey u kaay

Sabab bi: Rañe jafe jafe yi nekk ci biir gëstu bi ngeen di amal ci walu li ngeen bëga waxtaane te itam ngeen fexe ba li ëpp ci seen njangàt nekk ci walu jafe jafe yi

Xoolat: Paas 133 ba 138 bu [Where Research Begins](http://whereresearchbegins.com)

Misaal: Kenn nit, Natàngo yi di nu jappale ci sunu liggeey, Kureel

	Jeem #1	Jeem #2	Jeem #3
"Ponk" (ci misaal naka la projet bi tuddu)			
Ponk laata bi			
Ponk bi ci top			
Teere bi naka nga ko tudde			
Naka la ko nit yi di dunde (mbekte mu bëri/mbekte bu yam/gisuñu ci sen bopp)			
Lu sabab tontu bii, pur yow?*			

* Mën nga wëyal ci beneen boor bi sufeke soxla nga ko, wala nga jël beneen teere pur bind foofu.

Jongate bi ñu duppe Keesu Cereal™

Sabab bi: Jëfandiko ci tàmbali nga ay jumtuwaay pur mëna rañee jafe jafe yi ak itam mëna doxal yeneen gëstu yu am jeexital yu baax ci wallu xalaat yu macc

Xoolat: Paas 67 ba 77 bu *Where Research Begins*

Misaal: Kenn nit, Natàngo yi di nu jappale ci sunu liggeey, Kureel

Lan ngeen soxla pur tàambali: Jumtuway bu njëkk

Jumtuway bu njëkk bi naka la tuddu/naka nga ko mëna faram facce/ak ban kadu moo kay dooleel:

Lan la setlu ci jumtukaay bi	Laaj wala jafe jafe yi ma mëna am	Beneen Jumtuway bu njëkk bi ma gëna bëg xam	Xeet u laaj yi nga xam ne mën naa ko lëkéle ak samay jafe jafe

--	--	--	--

Soppi Benn Natuwaay™

Sabab bi: Rañee jafe jafe yi nga am ci sa walu gëstu pur mën ci àndi ay safara

Xoolat: Paas 125 ba 133 bu *Where Research Begins*

Misaal: Mën nekk Kenn nit wala say natàngo yi lay jappale pur liggey bi dox bu baax

Lan nga soxla pur Tàmbali: Benn projet ci wallu gëstu laaji yi

1. Bindal say laaj ci wallu gëstu bi nga nekk di amal kom genr bi mu nekk nii*:

* Fexeel ba nga xam ne bepp jumtuwaay pur jàangat bi mën jaar ci yoon (waxtu bi, bërëb bi, li nga bég waxtaane, kan nga ci waxtaanal, ni nga ko duppe, ak bepp xalaat bi nga xam xalaatu ndege niku la, etc.). Mën ngeen sukëndiku ci pass 125-126 ci teere bi ñu duppe *Where Research Begins*.

2. Beral "natuwaay u soppekukaay" yi gëna am solo ci lu jëm ci wallu laaj yi nekk fii ci kaw.

Waxtu bi:

Bërëb bi:

Kan nga ci waxtaanal/li nga bég waxtaane:

Naka nga ko duppe:

Beneen jumtuwaay 1:

Beneen jumtuwaay 2:

3. Tannal benn ci jumtuwaay yii nga soppi ko.

Ci misaal mën nga soppi jumtuwaay bi ñu duppe "waxtu" ci li jëm ci say laaj, yi ci dees nag, mën nga leen baayi ni ñu mel. Wala itam mën nga soppi jumtuwaay bi ñu duppe "bërëb". li ci ëpp solo mooy benn nga war soppi ci waxtu bi nga koy soppi.

Boo soppe jumtuwaay bi ba pare, *nafarral ci kaw laaj bi nga xam ne tégat nga ko*.

Ndax ni nga ko defe nii nga gëna sopp ni nga ko defewoon laata? Wala moo gëna neew? Wala amul lu leen wutele? Bind ko fii.

Leegi, pacc bi ci ëpp solo: *Lu tax?* Sufeke ni nga téggate soppuloo ko bu baax, *lu tax?* Sufeke ni nga soppe amul benn copite wala lu ko ëpp, *lu tax*, lan ngay xel ñaar? Bindal fii yenn ci say jàngat.

4. Defatal doxalin bii gën ko neew juroomi yoon, jëfandikol misaal bii nekk ci suuf.*

* Baayi ci xeel: Booy wax di waxaat, fexeel ba na ngay soppi gën ko neew ñaari xeetu jumtuwaay. (Ci misaal bul soppi rekk natuwaay u soppekukaay bi ñu duppe "bërëb" lu ëpp ñetti yoon).

5. Bindaatal say gëstu ci sa wallu ay laaj, nga boole ci yi bees yi nga xalaat ak juntuwaay yu bees yi nga xam gannaaw say gëstu.

Am na ay jàngat yi ñu dajale pur ay gëstu yu mucc ayib ci internet bi itam Mullaney ak Rea dañu koy yeasal jamono ju ne.

Yonne leen rañekukaay u jàangat yooyu ngeen dajale ngir denc ko ci admin@whereresearchbegins.com

Xoolat: Paas 27 ba 33 bu [Where Research Begins](#)

Archives Africa: <https://archives-africa.org/>

Archives West: <https://archiveswest.orbiscascade.org/>

Arizona Archives Online: <http://azarchivesonline.org/xtf/search>

Biodiversity Heritage Library: <https://www.biodiversitylibrary.org/>

Buddhist Digital Archives: <https://library.bdrc.io/?uilang=en>

Chicago Collections: <https://chicagocollections.org/>

Collaborative European Digital Archive Infrastructure (CENDARI): <http://www.cendari.eu/>

Digital Public Library of America: <https://dp.la/>

East Texas Digital Archives: <https://digital.sfasu.edu/digital/collection/RSP>

Family Search: <https://www.familysearch.org/en/>

Foreign Relations of the United States: <https://history.state.gov/historicaldocuments>

Gilder Lehrman Institute: <https://www.gilderlehrman.org>

HathiTrust: <https://www.hathitrust.org/>

Indian Princely States Online Legal History Archive <https://site.ipsolha.org>

Internet Archive: <https://archive.org/>

Latin American & Caribbean Resources at Yale University (Digital Archives): <https://guides.library.yale.edu/c.php?g=296199&p=1976695>

Library and Archives Canada: <https://library-archives.canada.ca/eng>

Library of Congress: <https://www.loc.gov/collections/>

Maureen and Mike Mansfield Library: <https://www.lib.umt.edu/research-find/digital-collections/default.php>

National Archives (U.S.): <https://www.archives.gov/research>

New Mexico Archives Online: <https://rmoa.unm.edu>

North Carolina Digital Collections: <https://digital.ncdcr.gov/>

NYPL Digital Collections: <https://digitalcollections.nypl.org/>

Online Archive of California: <https://oac.cdlib.org/>

Portal to Texas History: <https://texashistory.unt.edu/>

Smithsonian Online Virtual Archives: <https://sova.si.edu>

South Asia Open Archives (SAOA): <https://www.jstor.org/site/south-asia-open-archives/>

TARO (Texas Archival Resources Online): <https://txarchives.org/home>

Trove: <https://trove.nla.gov.au/>

WorldCat: <https://worldcat.org/>

Këyit u liggeey u kaay bi ñu duppe "Dem ndànk ndànk or Dellsu ci sa kër"™

Sabab bi: Fexe dajele ay laaj yu woor jëm ci walu say juntuwaay u gëstu wala ci li nga bëg waxtaane pur amal ay njàangat ci ay jixi jaxa yi nga xam ne amoon nga ko ci sa bopp dina tax nga mënna xam fan la jafe jafe bi bayeeko

Xoolat: Paas 36 ba 40 bu [Where Research Begins](#)

Misaal: Kenn nit, Natàngo yi di nu jappale ci sunu liggeey, Kureel

Ñaari fukk mbir yi ma bëg xaam ci fimay sukkëndikuwe wala ci walu li ma bëg waxtaane, ay baat, wala ay laaj:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.

20.

* Mën nga wëyal ci beneen boor bi sufeke soxla nga ko, wala nga jël beneen teere pur bind foofu.

Dimbali Keneen

Sabab bi: Pur mën taxawu ak dooleel yeneen gëstukat yi

Xoolat: Paas 196 ba 199 bu [Where Research Begins](#)

Pare nga pur jappale yeneen gëstukat pur ñu gëna xarañ ci seen wallu gëstu? Sufeke japp ngeen ne xalat u, ak doxalin u, ak xam xam bu macc ak tàggat bu waa *Where Research Begins* am nañu njariñ ci seen liggeey, mën ngeen jappale yeneen gëstukat yi ci ngeen bokk ak ñoom li ngeen jàng. Sufeke ne itam ba tey yeenangiy jeem seet bërëb bu ngeen di defe seeni gëstu, mën ngeen jappale itam ñeneen ñi ngir ñu am itam seen bërëb u gëstukaay kom seeni ay natàngo lañu ci wallu liggeey bi ngeen di amal ci wallu seeni gëstu. Gannaaw gëstu bi ñu amal, japp nañu ne, pur gëna ñongal tàggat yi ñu duppe "Jeemal lii leegi" te muy xeetu tàggat, mooy fexe jàngal ko ñeneen. Kon nag, jeem leen ko leegi, fexe leen am ku ngeen ci liggeeyal, ngeen bokk benn kureel pur liggeeyandoo ci walu boobu. Sabab u gëstu pur sa bopp, mooy fexe ba dooleel leen ngir ngeen mënna rañe ak àndi coppite ci seen dundin ak ci aduna bi.

Yii ay ponk la pur mënna jappale gëstukat yi.

Mën ngeen ñu bind ci admin@whereresearchbegins.com pur mënna wecco ak ñun li ngeen gëna sopp.

- Laaj leen ci lan lañuy liggeey
- Deglu leen seeni ay tontu
- Bu laaj yi leerul ngeen fexe, mu leer ci seeni bopp
- Laaj leen ndax soxla nañu ndimbal ci lepp lu mu mën doon
- Laaj leen yan pacc ñoo gëna am solo ci seen projet bi ak yan ñoo ci gëna jàm
- Laaj leen naka lañu bëge leeral nit ki nga xam ne bokkuñu liggeey wala li ñuy def ci walu seen liggeey ban jafe jafe lañuy jeem safaraal
- Laaj leen yan xalat yu macc, doxalin, ak jafe jafe lañuy jankonteel ci walu seen ay gëstu
- Laaj leen ci walu seen liggeey ban [xeetu] jumtuwaay lañu gënoon bëgga am pur seeni ay gëstu
- Wecce leen xalat ak ñun ci benn jumtuwaay u gëstu wala fu nu mënna sukkàndiku pur amal gëstu yooyu
- Waneel xalat yooyu ak nit ki nga xam ne mungi ci biir-wala ci biti--fi ngay liggeeye, wala bokkuleen liggeey wala li ngeendi def ci walu seen liggeey te nga jàpp ne mën naa la joox ay xibaar wala ay yoon yi ngeen mënna jaar wala mu nekk ki nga xam ne moom nafar rekk moo ko ñor
- Laaj leen ban tur lañu bëgga jox seen projet gëstu bi sufekoon ne Film Hollywood la
- Laaj leen lan lañu bëggoon na jàng sufeke amoon nañu jot bi ak jumtuwaay yi ci war yèpp
- Jàngal leen eksersis bi ñu duppe "jeemal elkërsis bii leegi" ci misaal "[laata](#)" ak "[apre](#)" wala [soppi benn jumtuwaay](#)
- Nafaral itam bindal say xalaat ci seen këyit u gëstukaay, jebbal teerewu seen ay gëstu, ay mbind ci wallu seeni ay gëstu wala tur u pacc bu neek ci walu seen ay gëstu

- Nekk ay nit ci yu nu mëna sukkàndiku gannaaw bi ngeen wonale ak nit yi ba pare seeni ay liggeey ci ay ndaje weccente ay xalat
- Fexe amal ay kureel u mbind (waxuma) kureel u weccente xalat ci kaddu wala ay kureel u jokkante yi nga xam ne dañuy daje lu ci ëpp ngir mën di weyël mbind mi
- Fexe amal ay kureel nafarr rek (waxuma kureel u mbind waxuma kureel u weccente xalat) ci kaddu nga xam ne dañuy daje lu ci ëpp ngir mën di nafarr seeni mbind ci walu seeni juntuwaay yi jiitu ak yi ci topp.
- Fexe amal ay kureel yi nga xam ne dañuy daje lu ci ëpp ngir mën di bind ak di dajele mbind yi ngir mën doxal mbind yi ni ñu ware li jëm ci walu seeni juntuwaay u liggeeyukaay
- Fexe amal ay kureel yi [nga xam ne dañuy daje ngir weyël nafarr yi](#)
- Fexe amal ay ndajewu gëstu yi nga xam ne nit yi ci bokk yëpp ku ci nekk dinga wonale ak waa kureel bi fan la liggeey u gëstu bi toll ngir mën jot ay xalaat mën na nekk wax wala bind ngir gëna mëna njongal liggeey bi
- Am ngoor, wax lu dëgu, te itam sufeke dangay jox nit ki say xalaat mu nekk li nga xam ne dafa koy jariñ
- Dimbalil nit ki ci ni nga nga ko gëna yëge te mu fekk sa xam xam macc ci loolu
- Dello leen njukël ngir seen ay xalaat ak xam xam bi ñu wecce ak yow